

**Organisace československého
filmového herectva a zaměstnanců
filmových výroben
(Československá filmová unie)**

1920–1940

Inventář

Název archivu:	Národní filmový archiv, Praha
Název archivní pomůcky:	Organisace československého filmového herectva a zaměstnanců filmových výroben (Československá filmová unie)
Časový rozsah pomůcky:	1920–1940
Druh archivní pomůcky:	Inventář
Číslo listu NAD:	154
Evidenční číslo pomůcky:	114
Jméno zpracovatele:	PhDr. Schwippel Jindřich
Místo a rok vyhotovení archivní pomůcky:	Hradištko pod Medníkem, 2009

I. Obsah

I.	Obsah	II
II.	Vývoj původce archivního souboru	III
III.	Vývoj a dějiny archivního souboru	VII
IV.	Archivní charakteristika archivního souboru	VIII
V.	Obsahový rozbor archivního souboru	VIII
VI.	Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení pomůcky	IX
VII.	Použité prameny a literatura	IX
VIII.	Inventární seznam	1

II. Vývoj původce archivního souboru

Dějiny spolku, který třikrát změnil své jméno a ještě častěji modifikoval své stanovy, nenašly dosud v literatuře obšírnější zpracování. Jediným spolehlivým, až překvapivě informačně bohatým pramenem je spis spolkového katastru Policejního ředitelství Praha (sign. III/488 v Archivu hlavního města Prahy).¹ Odtud je převzata většina údajů v tomto oddílu.

První stanovy spolku s názvem **Sdružení československého filmového herectva** (dále jen Sdružení) byly schváleny dne 21. května 1919. Ve stanovách rozepsaný „účel Sdružení“ reflektuje patrně absolutní většinu přání a zájmů především „pěchoty“ rozvíjejícího se filmového podnikání – i notnou dávku idealismu či velkého sebevědomí zakladatelů. Ve zkratce vyjádřeno, subjekt chtěl být jak odborovým sdružením tak odborným zájmovým svazem.

Podle těchto stanov chtělo Sdružení „pečovati o rozvoj československého filmového herectví a hájiti umělecké a společenské zájmy členů.“ K tomuto cíli mělo:

- a) zabezpečit „stabilitu engagementu členů“, „úpravu minimálních gáží, doby pracovní a prázdninové, zřizování komisí zkušebních a přijímacích“ a „zřízení kondičního odboru“.
- b) zajistit podporu „v nezávislé nezaměstnanosti, nemoci, invaliditě, stáří a jiných případech...“
- c) vypracování a zavedení smluv a řádů, „zavedení dohledu nad jejich plněním a prováděním, intervence u ředitelů filmových společností...a poskytování právní ochrany“.
- d) projevy, petice a adresy k zákonodárným sborům, úřadům a korporacím i k veřejnosti
- e) „podávání návrhů, dobrozdání a petic..., popř. nabývání vlastních koncesí kino-divadelních i filmo-společenských“.
- f) odborné a všeobecné vzdělávání členů, pořádání přednášek...vydávání nepolitických časopisů, odborných knih a brožur, zřízení odborné knihovny...popř. zřízení odborného učiliště“.
- g) mít „zastoupení ve všech českých kulturních institucích“, „obesílání různých konferencí, výborů, smírčích soudů, schůzí a soutěží filmových společností“
- h) „snažení o dosažení stavovské solidarity a pěstování styků s ostatními spřízněnými korporacemi tuzemskými i cizozemskými.“

¹ Archiv hlavního města Prahy (dále jen AHMP), f. Policejní ředitelství Praha (spolkový katastr), spis sign. III/48.

Stanovy nesmírně optimisticky předpokládaly, že prostředky si Sdružení obstará zápisným a příspěvky členů, výnosy ze zábav, divadelních představení, z vydaných publikací „a jiných podniků“ a konečně z darů, odkazů a dobrovolných sbírek.

Členstvo bylo podle prvních stanov členěno do kategorií²:

- členové činní, řádní („každý filmový herec, který je u některé filmové továrny angažován s měsíčním platem nebo byl angažován po dobu 3 měsíců!)
- činní členové mimořádní (ti, kdo filmují, aniž by byli angažováni s měsíčním platem)
- přispívající (ti, kdo zaplatí nejméně 100,- Kč ročně).

Dle stanov Sdružení řídí a spravuje:

- valná hromada (schází se každoročně v Praze)
- výbor (s předsedou a 12 členy, „ev. ještě s náhradníky, místopředseda, sekretář, pokladník, revident pokladny, revizor účtů, zapisovatel, „regisseur, domácí správce, popř. jednatel a redaktor spolkového časopisu“)

Stanovy podepsali: František Nepustil (pseudonym Robert Asbein), Jeřábek G.(?), Vladimír Majer, „chefregisseur Pragafilmu“, Fr. Beranský, „pomocný regisseur Pragafilmu“ – vesměs mladí okolo třiceti let.

Ustavující valná hromada Sdružení se konala v kavárně Union dne 21. srpna 1919 v půl osmé večer. Byl zvolen výbor následujícího složení:

- předseda Vladimír Majer, šéfrežisér Pragafilmu
- místopředseda Rudolf Deyl, člen Národního divadla
- sekretář Robert Asbein (Fr. Nepustil)
- pokladník Jan Jeřábek (pseudonym Ivan Santar)
- revizor účtů Ludvík Hrabánek (pseud. Luigi Hofman)
- revident pokladny František Kubista
- „regisseur“ Václav Plavec (Mančal)
- domácí správce František Beranský
- zapisovatel Eduard Šimáček
- „dále“: Josef Šváb-Malostranský, Přemysl Pražský, Jan Stanislav Kolár, Josef Schneider.

Dozorčí radu tvořili František Racek (Olaf Larus), paní Ferry Majerová (Zorka Janovská), „pan Kočí“ (sic), „pan Leopold“ (sic). Členy smírčího soudu byly: J. Šváb-Malostranský, V. Plavec, J. S. Kolár. Roku 1919 – v roce svého ustavení – mělo Sdružení 20 řádných členů (žádného čestného) a 1 přispívajícího.

² Členem organizace nesměl být žádný „ředitel filmové výroby“.

Mimořádná členská schůze dne 11. dubna 1920 zvolila nového předsedu (František Racek, režisér Pragafilmu), pozměnila členy výboru i dozorčí rady.

Dne 22. října 1922 již konstatuje 4. valná hromada, že sdružení má 87 členů; opět se poněkud mění složení výboru, J. Šváb-Malostranský je zvolen do dozorčí rady. V témže roce se usnesením 3. valné hromady mění název na: **Organisace československého filmového herectva a zaměstnanců výroben**. Pozměňují se i stanovy, členstvo je rozděleno na:

- činné,
- komparz (sem ale mají patřit i „režiséři, literáti, libretisté, architekti“),
- přispívající (příspěvek zvýšen na 2 000,- Kč ročně),
- čestné.

Dne 17. března 1925 *Organisace* oznamuje zřízení „Studia“ – svého kulturního a pracovního odboru s předsedou Karlem Lamačem, členy Václavem Vodičkou-Wassermannem, Františkem Horkým-Pečeným, Bohuslavem Šulou a Jaroslavem Blažkem.

Nespokojenost s prací *Organisace* se výrazně projevila u příležitosti 9. valné hromady dne 25. 12. 1926. Byla kolportována kandidátka opozice navrhuující za předsedu Theodora Pištěka a za další členy výboru S. Marville, S. Innemanna, V. Wassermanna, Ing C. J. Brichtu, A. Nedošínskou. Za náhradníky (mj.) J. L. Speergera, G. Machatého a do dozorčí rady Z. Štěpánka. Za pomoci policejní asistence se pokus opozice nezdařil. Po neúspěchu se opozice rozhodla založit *Svaz filmových pracovníků*.

Během druhé poloviny dvacátých let *Organisace* počítá mj. se zřízením „družstevního biografu a atelieru“, vyplácí i něco malých podpor členům v sociální nouzi, hodlá vybírat „procenta stanovená výborem za zprostředkování účinkování ve filmu“. K roku 1929 *Organisace* hlásí, že počet členů je 298. V roce 1931 jedná mj. o „nové kolektivní smlouvě“, předsedou je Ludvík Hofman.

Valná hromada dne 28. 6. 1932 se usnesla na změně názvu na **Československá filmová unie** (schváleno 8. 9. 1932), mění stanovy, mj. hodlá „omezovati nepřístojnosti v tomto povolání“, přibývá záměr „založení filmové výrobní, filmové půjčovny a otevření vlastního kina“. Režisér Binovec chce prosadit „očistu českého a slovenského filmu“ a stává se členem výboru. Výbor hlásí, že má „asi 400 členů přihlášených.“

R. 1935 se stává předsedou Václav Binovec, místopředsedou režisér Vladimír Slavínský. R. 1937 se schází opoziční frakce (Jan Roth, J. Krňanský, Ing. Tryzna), předsedou se stává člen Národního divadla Karel Jičínský, místopředsedou je V. Slavínský. O rok

později (valná hromada 3. 4. 1938) se stal předsedou Václav Binovec, místopředsedou Karel Degl. Se zřízením Protektorátu Čechy a Morava se název *Československá filmová unie* mění na *Česká filmová unie*.

Dne 26. října 1940 přichází nařízení říšského protektora, podle něhož je *Česká filmová unie* „spolu se všemi filmovými spolky³ s účinností od 15. února 1941 zařazena pod *Českomoravské filmové ústředí* (tehdy se sídlem Praha II., Klimentská ul.; generálním sekretářem ČMFÚ byl J. Leiser.)

III. Vývoj a dějiny archivního souboru

Dochované dokumenty z činnosti Organizace československého filmového herectva a z činnosti Československé filmové unie byly patrně uloženy v Podnikovém archivu Ústředního ředitelství československého státního filmu (dále jen PA ÚŘ ČSF). PA ÚŘ ČSF byl likvidován v souvislosti se zánikem ÚŘ ČSF v roce 1990. Písemnosti z PA ÚŘ ČSF převzal v roce 1991 Český filmový ústav, jehož nástupnickou organizací je Národní filmový archiv (dále jen NFA).⁴

Během generální inventury, prováděné v NFA v prvním pololetí roku 2004 (dále jen GI), byly dokumenty z činnosti Organizace československého filmového herectva a z činnosti Československé filmové unie vzaty do evidence Národního archivního dědictví (dále jen NAD) jako dva samostatné fondy: **Organizace československého filmového herectva** (list NAD č. 154, 1 karton, 3 úřední knihy) a **Československá filmová unie** (list NAD č. 140, 1 karton, 2 úřední knihy). Oba fondy byly vykázány jako nezpracované, dokumenty nejevily základní známky zpracovanosti z hlediska adjustace, k žádnému z archivních souborů nebyla vyhotovena archivní pomůcka.

Na konci roku 2004 vytvořila prvotní soupis dokumentů z činnosti Sdružení československého filmového herectva a Organizace čl. filmového herectva (list NAD č. 154) pracovnice odd. písemných archiválií NFA Irena Prokopová.

V průběhu pořádání fondu Českomoravské filmové ústředí (list NAD č. 23) v letech 2005 – 2007 byly postupně přemanipulovány z tohoto fondu z důvodu provenienční

³ Byly to dále: Zemský svaz kinematografů v Čechách, Spolek majitelů biografů na Moravě, Svaz filmového obchodu v Čechách a na Moravě, Svaz filmové výroby, Svaz výrobců kulturních a propagačních filmů, Svaz sokolských a jiných biografů, Hospodářská skupina filmové výroby při Ústředním svazu průmyslu v Čechách a na Moravě.

⁴ Viz Rozhodnutí ministra kultury ČR č. 31/1992 ze dne 8. 10. 1992, č.j. 10625/92.

příslušnosti 4 kartony do fondu **Československá filmová unie** (list NAD č. 140). Tyto kartony obsahovaly výhradně kartotéční záznamy členů Československé resp. České filmové unie.

IV. Archivní charakteristika archivního souboru

Po započetí pořádání fondu **Organizace československého filmového herectva** (list NAD č. 154) v únoru 2009 byla na základě archivního výzkumu v AHMP objasněna faktická posloupnost („předchůdcovství“) *Sdružení, Organizace čl. filmového herectva a zaměstnanců výroben a Československé /České/ filmové unie*. Výzkumem bylo prokázáno, že se jedná o jeden subjekt s různými názvy v průběhu existence. Z tohoto důvodu byly dokumenty z fondů **Organizace československého filmového herectva** (list NAD č. 154) a **Československá filmová unie** (list NAD č. 140) sloučeny do jediného fondu (list NAD č. 154) s názvem **Organizace československého filmového herectva a zaměstnanců výroben (Československá filmová unie)**. Pojmenování fondu bylo zvoleno tak, aby respektovalo nejdelší délku trvání předchůdcovské *Organizace* a zároveň zohlednilo i větší historické povědomí názvu *Československá filmová unie*. Vzhledem k délce existence subjektu má fond torzovitý charakter.

Dokumenty byly po uspořádání zařazeny do následujících signatur:

- I. Nepravá priora (inv. č. 1)
- II. Knihy zápisů (inv. č. 2–9)
- III. Členské přihlášky (inv. č. 10)
- IV. Základní dokumenty (inv. č. 11–19)
- V. Odbory Čs. filmové unie (inv. č. 20–23)
- VI. Filmové semináře (inv. č. 24–27)
- VII. Fragment korespondence a zápisů (inv. č. 28–32)
- VIII. Kartotéky (inv. č. 33–54)

V. Obsahový rozbor archivního souboru

Nejzajímavější část archivního souboru tvoří knihy zápisů ze schůzí (inv. č. 2–6) a přírůstkový sešitový seznam členů od r. 1926 do r. 1932 (inv. č. 7). Zde lze sledovat stálé změny ve vedení (střídání staré zakladatelské generace s generací novou), průběžnou finanční tíseň, drobné zpronevěry a hádky. Tyto informace mohou posloužit k eventuálnímu doplnění

podrobností do životopisů několika slavných a řady dnes zapomenutých osobností a osob našeho dřívějšího filmového i divadelního světa.⁵

Sociologicky zaměřeným badatelům mohou dobře posloužit členské přihlášky členů s jejich osobními údaji a adresami. Ještě více údajů obsahuje mladší kartotéka členek a členů *Čsl. filmové unie*, členěná do skupin: „herci a herečky“ (i zpěvačky a zpěváci), „neherci“ (výtvarníci, architekti, střihači, maskéři a jiné „asistentské profese“), „tvůrčí profese“ (režiséři, kameramani, producenti, ale i hudební skladatelé, choreografové, tanečnice, tanečníci a další).⁶ Kartotéky jsou složeny ze starších, jen českých formulářů, a mladších česko-německých. Rubrikami se liší jen málo – rozsahem otázek v rubrice „garderoba k dispozici“; česko-německé formuláře přidaly rubriku „náboženství“. Na některých listech kartotéky je razítko s jen českým textem „Č.F.U. Arijský původ prokázán“. Poslední a nemalou zajímavostí jsou fotografie formátu 16x11 cm, které jsou připojeny cca k 90% listů kartotéky. Tyto fotografie mohou být i zajímavým pramenem pro dějiny tzv. salonní fotografie konce třicátých let.).⁷

Závěrem nutno opakovat, že základním pramenem pro dějiny této organizace je výše zmiňovaný spis společenského rejstříku v AHMP. Drobnější zprávy o jejích akcích (maškarní „filmové plesy“ a pod.) jsou rozptýleně v časopise *Český film* respektive *Český filmový svět*, který *Organisace* vydávala (známé jsou ročníky 1922–1928).

VI. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení pomůcky

Fond uspořádal, úvod sepsal a inventární seznam sestavil PhDr. Jindřich Schwippel za účasti Mgr. Tomáše Lachmana a s technickou pomocí Marcely Kalašové a Bc. Matěje Kotalíka při adjustaci archiválií v únoru–květnu 2009. Vzhledem k výjimečnému charakteru fondu a jeho rozsahu nebyly vypracovány rejstříky.

VII. Použité prameny a literatura

- Archiv hlavního města Prahy, f. Policejní ředitelství Praha (spolkový katastr), spis sign. III/48.

⁵ Např. přihlášky rodiny divadelního ředitele Františka Zöllnera z roku 1929 či délka fungování J. Švába-Malostranského v různých funkcích.

⁶ Ukázky obou formulářů jsou v příloze

⁷ Cca z 10% karet byly fotografie násilně odstraněny. Kdy se tak stalo, není známo.

VIII. Inventární seznam

<i>inv.č.</i>	<i>sign.</i>	<i>obsah</i>	<i>časový rozsah</i>	<i>č. ev. jedn.</i> ⁸
I. Nepravá priora				
1		Kino-Unie: vzor kolektivní smlouvy, zpráva o stávce v pražských kinech, ceník „ceníkového souručenství kinematografických podniků“; česky.	1920	1
II. Knihy zápisů				
2		Kniha zápisů výborových schůzí; česky. ⁹	1920–1922	1
3		Kniha zápisů výborových schůzí, vložené organizační poznámky.	1923–1926	1
4		Kniha zápisů výborových schůzí	1926–1929	1
5	III/100 ¹⁰	Kniha zápisů schůzí zábavního výboru	1934–1939	1
6	III/101	Kniha zápisů osvětového (pozd. kulturního) výboru	1936–1938	1
7		Sešit – seznam členů (vydané legitimace).	1926–1932	1
8	III/40	Sešit – seznam členů opravovaný a doplňovaný	?–1935	1
9		Sešit – seznam členů opravovaný a doplňovaný	po r. 1935	2
III Členské přihlášky				
10		Jednotné formuláře členských přihlášek	1929	2

⁸ Není-li uvedeno jinak, jedná se o karton.

⁹ Pokud není uvedeno jinak, jedná se vždy o český jazyk.

¹⁰ Stará signatura.

IV. Základní dokumenty

11	Stanovy Čs. filmové unie, upravovaný koncept	[1932]	2
12	Popis stanov Čs. filmové unie po opravách (2 ks)	[1932]	2
13	Verze stanov schválená Zemským úřadem	s. d.	2
14	Verze stanov schválená Ministerstvem vnitra, několik rkp. úprav.	s. d.	2
15	Jednotné smluvní podmínky mezi producenty a Čs. filmovou unií (rkp. připomínky; obširná a stručná verze)	po 1934	2
16	Hromadná smlouva s filmovými výrobci (koncepty; návrhy; doplňky; sazebník)	1937–1938	2
17	Změny hromadné smlouvy; něm.	1940	2
18	Vzor smlouvy mezi výrobcem a sólovým hercem („protokol na věčnou paměť“)	1938	2
19	Instrukce pro důvěrníky Čs. filmové unie (koncepty s rkp. opravami)	[1939]	2

V. Odbory Čs. filmové unie

20	Odbor kameramanů („operatérů“), pozvánka na zakl. schůzi, referát K. Degla, zápis z valné hromady odboru.	1936–1938	2
21	Odbor sboru (komparsistů); rkp. zápis z první a druhé schůze.	1936	2

22	Základní směrnice pro odbor režisérský.	s. d.	2
23	Kulturní výbor/odbor: memorandum o ustavení, přihlášky a adresy členů, omluvné dopisy.	1936–1937	2

VI. Filmové semináře

24	Nabídky lekcí (1927 a 1930)	1927–1930	2
25	Organizační a přípravná agenda: styk s Filmovým studiem ¹¹ , kontakty s lektory (mj. Ivan Olbracht, Ladislav Sutnar, Irena Dodalová).	1937–1938	2
26	Seznamy přednášejících, programy semináře.	1937–1938	2
27	Hodnocení semináře J. Jaurisem.	s. d.	2

VII. Fragment korespondence a zápisů

28	Dluhy za tisk 1922, pozvánky aj.	1922, 1931–1932, 1936	2
29	Rezoluce, výzvy.	1933–1934, 1936, 1939	2
30	Pozvánky na akce Čs. film unie.	1925, 1934, 1936	2
31	Zápis ze schůze sčítací komise (volba výboru) a ze slavnostní členské schůze	1937	2

¹¹ Fond spolku Filmové studio je uložen v NFA.

32	Dokumentace slavnostní valné hromady (20 let trvání): pozvánka, kandidátka, zápis, referát J. Jaurise <i>20 let Čs. filmové unie</i> .	1938	2
----	--	------	---

VIII. Kartotéky

33	Architekti (vč. asistentů).	s. d.	3
34	Asistenti výroby.	s. d.	3
35	Dramaturgové, scenáristi.	s. d.	3
36	Fotografové.	s. d.	3
37	Herečky.	s. d.	3
38	Herci.	s. d.	4
39	Hudební skladatelé.	s. d.	4
40	Choreografové.	s. d.	4
41	Kameramani (vč. asistentů).	s. d.	5
42	Malíři (vč. kostýmních poradců aj.).	s. d.	5
43	Maskéři (vč. pomocníků, kadeřníků aj.).	s. d.	5
44	Rekvizitáři (vč. pomocníků).	s. d.	5
45	Režiséři.	s. d.	5
46	Skript.	s. d.	5
47	Střihači.	s. d.	5
48	Šatnáři.	s. d.	5
49	Taneční sbor.	s. d.	5
50	„Umělečtí spolupracovníci“.	s. d.	5
51	Vedoucí výroby.	s. d.	6
52	Zvukaři (vč. asistentů).	s. d.	6
53	„Zvláštní skupina“: „dorost“ – herci, „adepti režie“, textaři, kresliči trikových filmů aj.	s. d.	6
54	Seznam epizodistů a komparsistů	[1940]	6

Název archivní pomůcky: Organizace československého filmového herectva a zaměstnanců filmových výroben (Československá filmová unie)

Časový rozsah pomůcky: 1920–1940

Počet evidenčních jednotek: 6 kartonů; 1920–1940
5 úředních knih; 1920–1939

Počet inventárních jednotek: 54

Rozsah zpřístupněných archiválií: 0,72 bm

Stav ke dni: 15. 5. 2009

Archivní fond zpracoval: PhDr. Schwippel Jindřich

Pomůcku sestavil: PhDr. Schwippel Jindřich
Mgr. Lachman Tomáš

Počet stran: IX + 5

Číslo jednací: NFA 2064/2009

Pomůcku schválil: 21. 12. 2009
Datum

.....
Vladimír Opěla
ředitel NFA

Nově vymezené a revidované evidenční jednotky při GI 2012–2013

Název fondu: **Organisace československého filmového herectva a zaměstnanců filmových výroben (Československá filmová unie)**

Datum provedení Generální inventury NAD: 6. 8. 2012

	<i>počet (ks)</i>	<i>inv.č.¹²</i>	<i>Uložení (kart.)</i>	<i>poznámky</i>
Kartony				
Kartony	3			Původně 6; 3 jsou pouze ukládacími jednotkami pro kartotéku
Úřední knihy a rukopisy				
Úřední knihy (revidované)	5			
Úřední knihy A nově vymezené	3	7–9	1, 2	
Kartotéky				
Kartotéky	1	33–53	3–6	
Fotografické archiválie				
Fotografie papír. podl.	549	33 (11), 34 (15), 35 (35), 36 (8), 37 (103), 38 (83), 39 (10), 40 (11), 41 (12), 42 (4), 43 (24), 44 (8), 45 (21), 46 (2), 47 (2), 48 (20), 49 (43), 50, 51 (11), 52 (5), 53 (120)	3–6	
Tisky				
Pohlednice A	1	23	2	

Ověřená metráž: 0, 72 bm

Vyhotovil: Jarmila Hurtová

¹² Inventární číslo a údaje o uložení jsou uvedeny pouze u nově vykázaných dílčích evidenčních jednotek. Údaje v kulatých závorkách za inventárními čísly znamenají počet kusů dílčí evidenční jednotky v daném inventárním čísle. V případě jednoho kusu se údaj „(1)“ neuvádí.